

NORGES HØYESTERETT

Den 29. januar 2021 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Indreberg, Falch og Bergh i

HR-2021-159-U, (sak nr. 21-002946SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

Twitt Navigation Limited

(advokat Lars Inge Ørstavik)

mot

Staten v/Forsvarsdepartementet

(Regjeringsadvokaten
v/advokat Ole Kristian Rigland)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (1) Saken gjelder tingrettens beslutning om hvilke påstandsgrunnlag som skal behandles i et erstatningssøksmål.
- (2) KNM Helge Ingstad og MT Sola TS kolliderte 8. november 2018 i Hjeltefjorden utenfor Bergen. Staten ved Forsvarsdepartementet tok 13. november 2018 ut søksmål mot blant andre Twitt Navigation Limited (Twitt), som er registrert eier av MT Sola TS. Staten korrigerer senere påstanden sin til å lyde:

«Twitt Navigation Limited er ansvarlig for statens tap som følge av kollisjonen mellom MT «Sola TS» og KNM «Helge Ingstad».
- (3) Twitt påsto seg frifunnet og fremmet samtidig krav mot staten med slik påstand:

«Staten v/Forsvarsdepartementet er ansvarlig for Twitt Navigation Limited sitt tap som følge av kollisjonen mellom SOLA TS og KNM HELGE INGSTAD.»
- (4) Staten har påstått seg frifunnet. Hovedforhandling er berammet til 1. mars 2021.
- (5) Det oppsto uenighet om hva som skulle behandles under hovedforhandlingen. Staten fremsatte i planleggingsmøte 2. juni 2020 begjæring om oppdeling av saken, jf. tvisteloven § 16-1 andre ledd.

- (6) Etter at partene hadde inngitt prosesskriv, besluttet Bergen tingrett i brev 9. juli 2020 at saken ikke skulle deles, jf. tvisteloven § 16-1 andre ledd, men at:

«det retten skal ta stilling [til] i søksmålene anlagt av begge parter, er det som skjedde frem til og med skaden oppstod, altså frem til og med sammenstøtet mellom skipene. Retten skal ta stilling til om en av partene har skylden for sammenstøtet alene, eller om det foreligger skyld på begge sider, og i så fall fastsette en ansvarsbrøk knyttet til ansvar for at sammenstøtet inntrådte og skaden oppsto. Det nærmere omfanget av skaden må retten eventuelt ta stilling til dersom det reises søksmål om utmålingen.»

- (7) I prosesskriv 22. juli 2020 ba Twitt om en presisering. Twitt oppga tre påstandsgrunnlag som ble gjort gjeldende som grunnlag for frifinnelse:

- «1. Uaktsom feilnavigering forut for sammenstøtet.
2. Uaktsom grunnstøting etter kollisjonen.
3. Uaktsom benyttelse av fregatten når denne hadde tekniske mangler relatert til vanntett integritet/skadestabilitet, og som viste seg å forårsake synkingen.»

- (8) Twitt ba om en klargjøring av om tingrettens beslutning skulle forstås slik at påstandsgrunnlagene i punkt 2 og 3 var avskåret fra behandling og, dersom dette ble besvart bekreftende, om Twitt senere ville kunne gjøre gjeldende punkt 2 og 3 som grunnlag for frifinnelse mot statens påstand.

- (9) I Bergen tingretts brev 7. august 2020 la tingretten til grunn at

«påstandsgrunnlag 2 og 3 ikke skal behandles under denne del av saken, og at påstandsgrunnlag 2 og 3 heller ikke en senere sak om utmåling, kan brukes som grunnlag for frifinnelse for ansvar for sammenstøtet. Ansvarsspørsmålet vil retten da allerede ha tatt stilling til.»

- (10) Twitt anket til Gulating lagmannsrett, som 11. desember 2020 avsa kjennelse med slik slutning:

- «1. Anken forkastes.
2. Twitt Navigation Limited betaler 38 425 – trettiåttetusenfirehundreogtjuefem – kroner til Staten ved Forsvarsdepartementet innen 2 – to – uker fra forkynning av denne kjennelsen.»

Partenes syn på saken

- (11) *Twitt Navigation Limited* har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovtolkningen. Det er for det første gjort gjeldende at rammene for saken er fastsatt i strid med partenes påstander og påstandsgrunnlag, jf. tvisteloven § 11-2. For det andre er det gjort gjeldende at tingrettens beslutning innebærer at tingretten ikke oppfyller sin plikt til å behandle og pådømme tvistegjenstanden. For det tredje er det gjort gjeldende at saksforberedende dommer ikke har kompetanse til å avskjære anførsler fra realitetsbehandling og pådømmelse, jf. tvisteloven § 11-6 andre ledd. Det er nedlagt slik påstand:

- «1. Tingrettens avgjørelse datert 7. august 2020 oppheves.
2. Lagmannsrettens kjennelse datert 11. desember oppheves.

3. Twitt Navigation Limited tilkjennes omkostninger for lagmannsretten og Høyesterett.»

(12) *Staten v/Forsvarsdepartementet* har gjort gjeldende at anken ikke reiser spørsmål utenfor den forliggende sak, jf. tvisteloven § 30-5, og at anken uansett må forkastes. Det er i korte trekk gjort gjeldende at saksforberedende dommer har handlet innenfor sin kompetanse. Både tingrettens og lagmannsrettens forståelse av tvisteloven § 11-6 er korrekt. Tingrettens avgjørelse er ikke i strid med disposisjons- og forhandlingsprinsippet, jf. tvisteloven § 11-2, og lagmannsrettens forståelse av bestemmelsen er korrekt. Det er nedlagt slik påstand:

- «1. Anken forkastes.
2. Staten v/ Forsvarsdepartementet tilkjennes sakskostnader for Høyesteretts ankeutvalg.»

Høyesteretts ankeutvalgs syn på saken

- (13) Saken er en videre anke over kjennelse, og ankeutvalget har da kompetanse til å prøve lagmannsrettens generelle lovtolkning og saksbehandling, jf. tvisteloven § 30-6 bokstav b og c. Ved denne prøvingen må ankeutvalget ta i betraktning at lagmannsrettens kompetanse var begrenset til å prøve tingrettens lovtolkning, og til å foreta en ren forsvarlighetskontroll, jf. tvisteloven § 29-3 tredje ledd.
- (14) Ankeutvalget bemerker først at tingretten verken har besluttet å dele pådømmelsen eller forhandlingene etter tvisteloven § 16-1.
- (15) I sin beslutning 7. august 2020 besluttet tingretten at Twitts «påstandsgrunnlag nr. 2 og 3», slik disse er gjengitt ovenfor, «ikke skal behandles under denne delen av saken». Det fremgår ikke hvilken hjemmel tingretten har benyttet, men lagmannsretten legger til grunn at beslutningen er truffet med hjemmel i tvisteloven § 11-6 andre ledd. Den omhandler rettens plikt til aktiv saksstyring og gir retten – her saksforberedende dommer – adgang til å «treffe de avgjørelser som er nødvendig for behandlingen».
- (16) Dette innebærer at saksforberedende dommer kan drive materiell prosessledelse slik at hovedforhandlingen konsentreres om det relevante. Men i dette ligger ingen kompetanse til å nekte en part å fremføre og argumentere for påstandsgrunnlag som parten gjør gjeldende vil føre til full eller delvis frifinnelse.
- (17) I Rt-1993-440, som er avsagt under den tidligere tvistemålsloven, og som lagmannsretten viser til, hadde tingretten avskåret en innsigelse:

«Til dette bemerker kjæremålsutvalget at en parts anførsler ikke kan avskjæres ved særskilt kjennelse med den begrunnelse at de ikke kan føre til hel eller delvis frifinnelse for den part som fremsetter dem. Det hører under realitetsavgjørelsen i saken å ta stilling til anførselens relevans i forhold til de krav saken gjelder.

...

Innsigelser mot kravet kan ikke avskjæres ut fra at de ikke er relevante i forhold til de fremsatte krav og nedlagte påstander. Men retten må kunne begrense forhandlingene om innsigelser som den finner ikke kan påvirke domsresultatet, uansett om det skulle være faktisk dekning for dem.»

- (18) Det fremgår her at uholdbare innsigelser ikke kunne avskjæres. Forhandlingene om slike innsigelser kunne imidlertid begrenses.
- (19) Ankeutvalget kan ikke se at dette er annerledes under tvisteloven. Forberedende dommer kan ikke, med hjemmel i tvisteloven § 11-6 andre ledd, avskjære noen av saksøktets påstandsgrunnlag. De må avgjøres av den dømmende rett.
- (20) En annen sak er at tvisteloven § 9-13 andre ledd pålegger den dømmende rett å nekte «forhandlinger» om forhold uten betydning for saken. I hvilken utstrekning forberedende dommer kan treffe en slik beslutning under saksforberedelsen, er det ikke foranledning til å gå inn på her.
- (21) Det er ikke helt klart om tingretten har avskåret de nevnte påstandsgrunnlagene eller om den bare har nektet forhandlinger om dem, slik at påstandsgrunnlagene vil måtte avgjøres uten tilknyttede forhandlinger. Det fremgår heller ikke hva lagmannsretten bygger på i så måte når den forkastet anken. Tingrettens formuleringer tyder imidlertid på at påstandsgrunnlagene er avskåret, hvilket det altså ikke er adgang til.
- (22) Dette leder til at både lagmannsretten og tingretten har bygget på en uriktig tolkning av tvisteloven § 11-6 andre ledd. Tingretten må i dommen som skal avsies, ta stilling til om de fremsatte påstandsgrunnlagene fører til frifinnelse, helt eller delvis. Saksbehandlingen må så legges opp deretter. Både lagmannsrettens kjennelse og tingrettens beslutning må derfor oppheves.
- (23) Twitt har krevd dekket sakskostnader for lagmannsretten og Høyesterett. For lagmannsretten er krevd 60 000 kroner med tillegg av rettsgebyr på 7 032 kroner, og for Høyesterett er krevd 32 000 kroner med tillegg av rettsgebyr på 7 032 kroner. Kravene godtas, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd.
- (24) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

1. Tingrettens beslutning og lagmannsrettens kjennelse oppheves.
2. I sakskostnader for lagmannsretten og Høyesterett betaler staten v/ Forsvarsdepartementet til Twitt Navigation Limited 106 064 – etthundreogsekstusenogsekstifire – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelsen.

Ingvald Falch
(sign.)

Hilde Indreberg
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)

Dokumentet er i samsvar med originalen:
Kristoffer Rakner